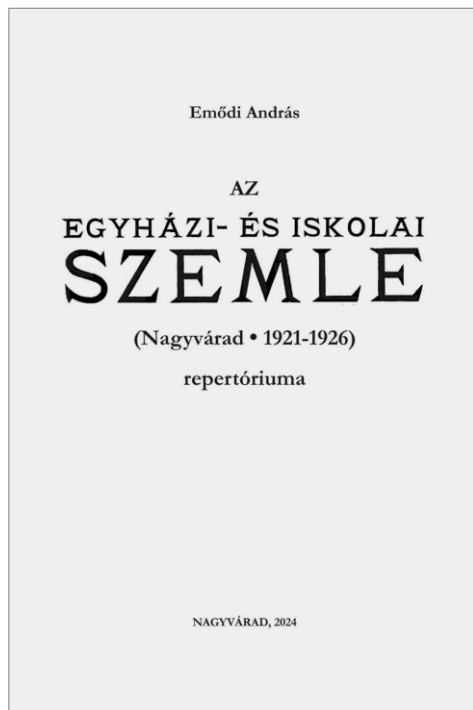

Emődi András:
*Az Egyházi- és Iskolai Szemle*¹
(Nagyvárad 1921–1926) repertórium.

Nagyvárad 2024, ISBN 978-973-0-39769-7, 151. old.

Hit és közösség szolgálatában

Nemcsak a szakmabeliek, hanem az egyháztörténészek, történészek és klérusbeliék öröme is szolgál a nagyváradi kulturális és történelmi kutatások egyik jelentős alakjának, tucatnyi önálló kötet és forrásközlemény, számos tanulmány szerzőjének és tucatnyinál is

több kötet szerkesztőjének, a könyvtáros és levéltáros Emődi Andrásnak a legújabb munkája: az *Egyházi- és Iskolai Szemle* című időszaki kiadvány repertórium. A folyó év tavaszán megjelent, 151 oldalas magánkiadás nagyon szerény kivitelezésű, de fontos és pontos adattár, amely a reklámok és hirdetések kivételével teljes mértékben felöleli az *Az Egyházi- és Iskolai Szemle* érdembeli cikkeit.

Miután 1920 nyarán jogi értelemben is bekövetkezett a hatalomváltás, időszerűvé vált a Tiszántúli Református Egyházkerület Romániához csatolt keleti részeinek újjászervezése, s a megalakult Királyhágómelléki Református Egyházkerületnek létre kellett hoznia a maga nélkülözhetetlen sajtóorgánumát. Az egyházkerület periodikumai között az *Egyházi- és Iskolai Szemle* nyitotta meg a sort, természetesen cenzúrázottan és a lehetőségekhez alkalmazottan.

Bevezető helyett, a repertórium használatát segítő szöveg előtt a nagyváradi

¹ A folyóirat címe következetesen ebben a helytelen formában jelenik meg a nyomtatványon. Visky István a helyesírásiilag helyes formában használja két tanulmányában: Visky István: Az egyházi újságírás kezdetei a Királyhágómelléki Református Egyházkerületben. II. In: *Református Szemle*, 94. (2001/2–3), (165–176) 65–66. és uő: Adalékok a Királyhágómelléki Református Egyházkerület sajtótörténetéhez (1921–1940). In: *Várad*, 4. (2005/6), 76–91.

folyóirat-kiadás 1921–1926 közötti körülményeit és célját ismerhetjük meg (*Néhány szó az Egyházi- és Iskolai Szemlééről*, 5–15. old.) A folyóirat harmadik szerkesztője, az egyházas lelkületű és irodalomtörténész nagyszalontai lelkész, Debreczeni István (1887–1973) vette át, és az 1922. március 25-én közölt vezércikkében (II. évf., 6. sz.) olyan szerkesztői programot hirdetett meg, ami a körülményektől függetlenül ma is érvényes: „Elkerülhetetlen, sőt szükséges, hogy legyenek viták, szellemi bajvívások. De azok csak lovagi tornák lehetnek és sosem gyűlölködő, véres kézitusák. Elvi harcok, személyi csatározások nélkül! A tollnak karddá válni a mi kezünkben nem szabad! Nem szabad gyengíteniünk egymást, mikor még több erőre van szükségünk és nem szabad megszereznünk mások számára a gyönyörűséget, hogy nem tudunk igazán egyek lenni! [...] A lelki és szellemi élet régi vizei, ősforrásai az egyház és az iskola. E vizeken halkán úszó csónak egyházi és iskolai életünk lapja [...]” (Uo. 6. old.) Debreceni István később is megerősítette célját, és hangsúlyozva az egyéni nyereség mellőzését, csakis az egyházi érdek szem előtt tartását a gyülekezeti és iskolai tevékenységek korszerűsítéséért, a művelődés és a társadalmi felemelkedés fokozásáért. Tudatosította, hogy a közösségi egység fejlesztése, az összetartás és a közös célokra való összpontosítás vezet hosszú távú sikerhez. A stabilitást, példát és irányt mutató intézmények, az egyház és az iskola csupán az egyéni érdek, a személyeskedés és

a megosztottság kizárásával tudott és tud közösséget építeni. A jelenlegi lapszerkesztőknek ez azt üzeni, hogy az értékekre és hagyományokra épülő tartalom időtálló, amelyekben kihívásaink közepette mindig találunk eligazítást.

Az *Egyházi- és Iskolai Szemle* nem volt a Királyhágómelléki Református Egyházkerület hivatalos közlönye, és nem is élvezett kerületi fenntartást, mégis közölte a püspöki körleveleket, határozatokat, és belmissziós kérdésekkel is foglalkozott, köztük kiemelten a felekezeti iskolaüggyel. Megjelenését feltételezhetően Béres Károly váradi nyomdásznak (1882–1954) köszönhetette. Ezt érzékelteti a nyomtatvány hátoldalán a 20. század eleji nyomdai és grafikai elemeket tükröző, de szecessziós jegyeket is hordozó, esztétikai megjelenésre hangsúlyt fektető és megbízhatóságot sugalló Béres-reklámcímke, amely a 20. századi lap mintáját követve akár finom utalás is lehetne.

A repertórium tartalmazza a folyóirat többlépcsős bibliográfiai adatainak részletes leírását a terjesztési adatokkal együtt. Tájékoztatást nyerünk az időszaki kiadvány leggyakoribb rovatairól és lelőhelyéről. A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet (KPTI) Könyvtára kétkötetnyi, nagyon hiányos anyagot őriz az *Egyházi- és Iskolai Szemléből*, amelyek nagy része a *Református Szemle* szerkesztőségének, a Református Teológiai Könyvtárnak (most a KPTI Könyvtára) és egy-egy példány Makkai Sándornak, Tavasz Sándornak és Imre Lajosnak postázott példányokból állt

össze. A Kolozsvári Egyetemi Könyvtár folyóiratpéldánya annak idején sem volt teljes. Az online elérhető adatok a régi katalógus leírását (1923–1926) tükrözik az 1963-as revízió alapján történt frissítésben: az 1923–1924-es évet 1–24-ig terjedő számmal jelölték hiánytalan évfolyamnak, viszont a kötet nem tartalmazza az 1923-as évfolyam utolsó, 25., december 15-i számát.²

Az adattárt kissé szokatlanul tördelték, de ettől függetlenül tökéletesen használható. A folyóirat 1921 és 1926 között megjelent anyagát rovatcímenként idő szerinti sorrendben és a címek szükség szerű annotálásával közli. Névmutatója nemcsak a szerzők nevét tartalmazza, hanem a cikkekben előforduló neveket is.

Noha a kötet csupán néhány évnyi anyagot ölel fel, mindenképpen hasznos lett volna a tárgy- és helységnévmu-

tató is. Mentségére van a szerkesztőnek, hogy a Királyhágómelléki Református Egyházkerület honlapjának levéltári oldala a repertórium teljes pdf-változatát tette elérhetővé, így a digitális hozzáférhetőség többszintű gyorskeresést biztosít a felhasználóknak.³

A szerző ezzel a kiadványával is az egyházi és kulturális örökség feldolgozásához, megőrzéséhez és terjesztéséhez járult hozzá, s így lehetőséget kínál a könyvtári gyűjteményekben ritka és többnyire hiányosan fennmaradt periódika anyagának tanulmányozásához.

A módszeresen összeállított, könyvnyen használható adattárral, amely feltétlenül megérdemelt volna egy keményborítót, időt s egyben energiát spórol meg a kutató. Legyen a repertórium az egyházi és az iskolai múlt iránt érdeklődők célravezető kézikönyve!

Bak Ágnes

BÉRES KÁROLY
KÖNYVNYOMDÁJA, PAPIR RAKTÁRA
 az „Egyházi és Iskolai Szemle”, a „Magyar Református Naptár” kiadóhivatala,
 a nagyváradi „Református Híradó”
 nyomdája
ORDA-MARE-HÁGYVÁRAD, FERDINAND KIRÁLY- (RÁKÓCZI)-ÚT 14.

☐ ☐
 ☐
Telefon 624

KÉSZÍT
 mindennemű hivatalos, üzleti- és magánnyomtatványokat, műveket, árjegyzékeket
 stb. a mai kornak teljesen megfelelőleg és a lehető legjutányosabb napi áron.
RAKTÁRON TART
 református egyházi és iskolai nyomtatványokat, melyeket a legolcsóbb áron szállít.

² Adatok a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár levéltárosától, Bartha Zoltántól. Ld. a leírást az Kolozsvári Egyetemi Könyvtár online katalógusában. http://aleph.bcucuj.ro:8991/F/A83H6U469IM9IGE6SUIPXS328456BJY415C65R1K1V9CYH5GT5-60759?func=full-set-set&set_number=000410&set_entry=000001&format=999 (2024. aug. 24.).

³ Ld. a Királyhágómelléki Református Egyházkerület honlapján: <https://www.krek.ro/index.php?old=lt-anyag&id=17> (2024. aug. 24.).